

DZIEJE NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

4-2006

<http://rcin.org.pl>

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

Rocznik XXXVIII

2006

4

WARSZAWA 2006

<http://rcin.org.pl>

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

Tadeusz Kisielewski, Stanisława Lewandowska, Piotr Łossowski, Czesław Madajczyk,
Wojciech Materski, Jan Molenda, Wojciech Rojek, Tomasz Schramm, Henryk Słabek,
Witold Stankiewicz, Włodzimierz Suleja, Rafał Stobiecki, Roman Wapiński,
Krzysztof Dunin-Wąsowicz, Jan Zamojski, Zygmunt Zieliński,
Michał J. Zacharias, Janusz Żarnowski

REDAKCJA

Małgorzata Gmurczyk-Wrońska (sekretarz), Magdalena Hułas,
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Krzysztof Michałek,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska-Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831-02-61

ISSN 0419-8824

© Instytut Historii PAN & Wydawnictwo DiG, 2006

Wydawnictwo DiG
al. Wojska Polskiego 4, 01-524 Warszawa
tel./fax 839-08-38
e-mail: biuro@dig.pl <http://www.dig.pl>

Nakład 750 egz.
Druk: Fabryka Druku Sp. z o.o., ul. Staniewicka 18, 03-310 Warszawa

Od Redakcji

Idea numerów „Dziejów Najnowszych” w całości przygotowanych przez badaczy z jednego środowiska sięga początku lat osiemdziesiątych XX wieku. Dwa pierwsze tego rodzaju tomy powstały w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem prof. dr. hab. Wojciecha Wrzesińskiego. Trzeci tom w 2004 r. przygotowali koledzy z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego z inspiracji prof. dr. hab. Rafała Stobieckiego.

Obecnie do rąk Czytelników oddajemy tom przygotowany w całości przez historyków z Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, przy niewielkim współdziale badaczy z Instytutu Politologii. W imieniu Redakcji prace koordynował prof. dr hab. Ryszard Sudziński. Warto w tym miejscu podkreślić, iż kolegom z Torunia udało się wypełnić wszystkie działy naszego pisma, począwszy od studiów i artykułów, poprzez przegląd badań, materiały oraz autoreferaty prac doktorskich, skończywszy na recenzjach i życiu naukowym. Ważne wydaje się również to, że w przygotowaniu tomu uczestniczyła spora grupa badaczy młodych, w tym kilku asystentów i doktorantów. Mamy nadzieję, iż debiut w „Dziejach Najnowszych” przyniesie im wielką satysfakcję.

W przyszłości Redakcja „Dziejów Najnowszych” nadal będzie promowała poszczególne ośrodki naukowe. Mamy na myśli w tym wypadku historyków z Krakowa, Lublina i Poznania. Do numerów przygotowanych przez badaczy z jednego środowiska powrócimy w 2008 r. Bierzemy również pod uwagę przygotowanie monotematycznego numeru „Dziejów Najnowszych” poświęconego narodzinom i funkcjonowaniu stosunków transatlantyckich w XX w.

Redakcja pragnie gorąco podziękować prof. Ryszardowi Sudzińskiemu za bardzo sprawną koordynację prac nad całym tomem.

Spis treści

Od Redakcji	3
-------------------	---

STUDIA I ARTYKUŁY

Ryszard Sudziński — <i>Toruński ośrodek badań historii najnowszej na naukowej mapie Polski — tradycje i teraźniejszość</i>	5
Waldemar Rezmer — <i>Likwidacja pasa neutralnego pomiędzy Polską a Litwą w lutym 1923 r.</i>	31
Zofia Waszkiewicz — <i>Polska a polityka Stolicy Apostolskiej wobec Wolnego Miasta Gdańska (rokowania o konkordat i ustanowienie w Gdańsku polskich parafii personalnych)</i>	53
Mariusz Wołos — <i>Proces Samuela Schwartzbarda w październiku 1927 r. (w świetle prasy francuskiej)</i>	71
Elżbieta Alabrudzińska — <i>Znaczenie kwestii wyznaniowych w działalności narodowo-politycznej Niemców w II Rzeczypospolitej</i>	81
Iwona Urbańska — <i>Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie w latach 1936–1939. Warunki pracy w rzeczywistości stalinowskiej</i>	95
Emilia Denkiewicz-Szczepaniak — <i>Polsko-norweskie kontakty handlowe w latach 1945–1949</i>	109
Mirosław Golon — <i>Między stalinowską propagandą a upowszechnianiem kultury. Działalność Wszechzwiązkowego Towarzystwa Łączności Kulturalnej z Zagranicą (WOKS) wobec Polski w latach 1945–1956</i>	123
Zbigniew Girzyński — <i>Polskojęzyczna komunistyczna prasa codzienna we Francji w latach 1952–1956</i>	147
Jarosław Klaczko — <i>Memorandum Rady Kościoła Ewangelickiego w Niemczech „Sytuacja wypędzonych a stosunek narodu niemieckiego do jego sąsiadów wschodnich” — reakcje w Europie i w Polsce w świetle polskiej dokumentacji</i>	165
Ryszard Kozłowski — <i>Uniwersytet Mikołaja Kopernika w okresie pierwszej „Solidarności” (1980–1981)</i>	179

PRZEGLĄD BADAŃ

Witold Wojdyło — <i>Refleksje nad myślą polityczną obozu narodowego 1918–1939. Posłowie bibliograficzne</i>	197
---	-----

MATERIAŁY

Maciej Krotofil — <i>Sytuacja militarna i perspektywy Ukraińskiej Republiki Ludowej na przełomie 1918 i 1919 r. — ukraiński raport wojskowy</i>	207
Piotr Sykut — <i>Źródła do dziejów polskiej Policji Państwowej i więziennictwa okresu międzywojennego, przechowywane we lwowskim archiwum historycznym</i>	217

AUTOREFERATY

Magda Gawinecka — <i>Stosunki rządu Rzeczypospolitej Polskiej z rządem norweskim na emigracji w Londynie w latach 1940–1945</i>	221
Sylvia Grochowina — <i>Szkolnictwo niemieckie w Okręgu Rzeszy Gdańsk–Prusy Zachodnie w latach 1939–1945 (obszar II RP)</i>	227

RECENZJE

1905 — <i>Nye perspektiver</i> , Øystein Sørensen i Torbjörn Nilsson (red.) — Emilia Denkwicz–Szczepaniak.	233
Roy Andersen, 1905 — <i>Spillet bak kulissene</i> — Magda Gawinecka	236
Iwona Jędrzejewska, <i>Współpraca Armii Czerwonej i Reichswehry w latach 1917–1933 (wybrane problemy)</i> — Jarosław Centek.	238
Bogusław Gałka, <i>Konserwatyści w Polsce lat 1935–1939</i> — Alicja Bieńkowska.	250
Iwona Urbańska, <i>Życie kulturalne więźniów w KL Auschwitz w świetle relacji i pamiątek</i> — Katarzyna Kącka	253
Andrzej Kola, <i>Archeologia zbrodni. Oficerowie polscy na cmentarzu ofiar NKWD w Charkowie</i> — Sylvia Grochowina	256
Dariusz Rogut, <i>Polacy z Wileńszczyzny w obozach sowieckich „saratowskiego szlaku” (1945–1949)</i> — Mirosław Golon.	259
Andrzej Skrzypek, <i>Mechanizmy autonomii. Stosunki polsko–radzieckie 1956–1965</i> — Ryszard Sudziński	262

ŻYCIE NAUKOWE

<i>Polsko–norweska konferencja naukowa w Toruniu</i> — Magda Gawinecka	269
„ <i>Od armii komputerowej do narodowej</i> ” — cykliczna konferencja poświęcona dziejom militarnym od XVI do XX wieku — Jarosław Centek, Maciej Krotofil	271
<i>Powstanie i działalność Fundacji „Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek” w Toruniu</i> — Sylvia Grochowina	275

Wśród naszych autorów:

- Dr hab. Elżbieta Alabrudzińska — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Mgr Alicja Bienkowska — doktorantka w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Mgr Jarosław Centek — doktorant w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr hab. Emilia Denkwicz-Szczepaniak — prof. w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Magdalena Gawinecka — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Zbigniew Girzyński — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Mirosław Golon — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Sylwia Grochowina — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Katarzyna Kącka — pracownik naukowy Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Jarosław Kłaczek — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. dr hab. Ryszard Kozłowski — w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Maciej Krotofil — adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. dr hab. Waldemar Rezmer — w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. dr hab. Ryszard Sudziński — w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Mgr Piotr Sykut — doktorant w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Mgr Iwona Urbańska — doktorantka w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr hab. Zofia Waszkiewicz — prof. w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Prof. dr hab. Witold Wojdyło — w Instytucie Politologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr hab. Mariusz Wołos — prof. w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; doc. w Instytucie Historii PAN w Warszawie

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pismem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesięcy podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości I strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi: na 2006 r. — 20 zł.
Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Prenumerata krajowa: przez „RUCH” S.A. — wpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania.

Prenumerata opłacana w złotówkach ze zleceniem wysyłki za granicę: informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33, tel. +4822 532-87-31 – prenumerata płatna w walucie obcej; tel. +4822 532-88-16, 532-87-34, 532-88-19 – prenumerata płatna w PLN; infolinia 0-800-120-029.

Wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, No. 68124010531111000004430494 lub w kasie Oddziału.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w Banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą priorytetową czy ekonomiczną) oraz zamawiany tytuł.

Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na nasze konto w banku SWIFT banku: PKOPPLPWWA4

w USD PEKAO S.A. IV O/W-wa IBAN PL54124010531787000004430508

w EUR PEKAO S.A. IV O/W-wa IBAN PL46124010531978000004430511

po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu +4822 532-87-31.

Opłaty za prenumeratę można dokonać również czekiem wystawiony na firmę „RUCH SA OKDP” i przesłanym razem z zamówieniem, listem poleconym na nasz adres jw.

Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA i MASTERCARD w internecie <http://www.ruch.pol.pl>

Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4

tel./fax (+48 22) 839 08 38

e-mail: dig@dig.com.pl; <http://www.dig.com.pl>

BZ WBK SA 35 O/Warszawa 70109028510000000100226138

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia 0 801 205 555

lub na stronie internetowej <http://www.kolporter-spolka-akcyjna.com.pl/prenumerata.asp>.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

ARS POLONA

00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland

Our bankers:

BANK HANDLOWY SA 201061-710-13100

cena 20,00 zł (w tym 0% VAT)
Nakład 750 egz.

